

Lönsammare vallar med

Lusern är uthållig, har hög avkastningspotential och duckar inte för kvävegödsling. Det gör den till en kostnadseffektiv och säker proteinleverantör i vallen. Bara den trivs. För lusern har höga krav på tillvaron i form av kalkrika och väl-dränerade jordar.

På bara några år har den svenska lusernanvändningen ökat med 50 procent. Lusern finns numera inte bara som komponent i blandningar med hundäxing utan även i blandningar med flera andra gräs och baljväxter. Klarar lusern att leva upp till kraven på en högkvalitativ och högavkastande vall på din gård?

Höga krav på pH och dränering

Lusern är väl beprövad i kalkrika och torra områden men kan bli helt uttrade-rad av stående vatten och lågt pH. Ett pH-värde över 6 och gärna över 6,5 och god dränering är alltså ett måste för god etablering. Väl etablerad är lusern uthålligare än många andra vallväxter och kan ofta avkasta bra i flera vallår. Lusernen har i försök visat en avkastning som i snitt är lägre än rödklöver men variationen mellan platser är större och den breder ofta ut sig betydligt mer än rödklöver där den trivs. Till förstaskörden utvecklas den relativt långsamt men återväxer snabbt. Precis som för andra vallväxter krävs skörd före blomning för att ge bra fodervärden. Många vallodlare uppskattar lusernen för att den tillför struktur, protein och avkastning, särskilt under andraskörden i torkdrabbade områden.

Konkurrerar med rörsvingel

I år har försök med lusern i blandning etablerats på flera platser i Sverige. Där jämförs lusern i blandning med rörsvingel (Swaj), rörsvingelhybrid (Hykor), rajs-svingel (Felopa) eller hundäxing mot en

TÄNK PÅ

- Samodla med rörsvingel eller hundäxing för en riktigt torktålig lusernvall
- Välj en blandning med hög rörsvingel-andel vid samodling med lusern
- Räkna bara med två vallår när lusern samodlas med rajs-svingel
- Välj en blandning med låg rödklöverandel i samodling med lusern vid fler än två vallår
- Var försiktig med kvävegivan första vallåret för att säkra etableringen
- Lusern kräver skonsam ogräsbekämpning
- Kontrollera att lusernfröet är ympat
- Var medveten om luserns krav på pH och dränering

standardblandning av timotej, engelskt rajgräs och rödklöver. Redan nu kan man ana att lusernplantorna breder ut sig på bekostnad av de långsametablerande rörsvingelarna. Men både rörsvingel och hundäxing är lockande och passande i samodling med lusern för att få en torktålig och uthållig blandning för en vall med liggtid på minst tre år. Tänk dock på att rörsvingel antagligen måste finnas med i stor andel för att inte konkurreras ut. Båda gräsen kräver också att man skördar i tid eftersom de utvecklas tidigt och snabbt tappar i foder-värde.

Två år med rajs-svingel

På bättre jord är rajs-svingel i samodling med lusern ett intressant alternativ med större potential för att avkasta hög ts-skörd med bra energivärde. En lusernblandning med rajs-svingel såsom Viken Ett (SW947) eller SF Hansa får man dock räkna med

kan behöva brytas efter två år på grund av rajs-svingelns känslighet för utvintring.

Förr minst 60 procent lusern

Senast lusern prövades i blandning i officiella svenska försök var 30 år bakåt i tiden. Erfarenheter från dess visar att hundäxing eller ängssvingel passar bra ihop med lusern. I samodling med hundäxing fann man då att lämplig utsädesmängd var 12-16 kilo lusern per hektar blandat med antingen 3-5 kilo hundäxing eller 10 kilo ängssvingel per hektar. Det var andra vallåret som avkastningen av lusern låg som högst.

Lägre lusernandel mindre risk

Tar vi en titt på dagens marknadsblandningar ser vi att de flesta innehåller mellan 15 och 50 procent lusern. Det är en betydligt lägre andel än vad 1980-talets försök visade ge högst avkastning. Men med min-

Lusern

dre lusern i blandningen kan man undvika att få för mycket baljväxt i vallen och man tar en mindre risk vid osäker etablering. Dessutom är baljväxtfrö betydligt dyrare än gräsfrö. Nackdelen kan vara att lusernens fulla avkastningspotential inte blir utnyttjad och att den istället riskerar att bli utkonkurrerad.

Röd- och vitklöver konkurrerar

De flesta av dagens vallfröblandningar med lusern innehåller även röd- och vitklöver. I andra lusernförsök som också utfördes under 1980-talet tillsattes röd- och vitklöver i en blandning av lusern och timotej. Det ökade avkastningen första vallåret, därefter sjönk den. Den relativt aggressiva röd- och vitklöver konkurrerade antagligen ut lusernen för att sedan gå förlorad. I dagens blandningar med lusern står röd- och vitklöver för mellan 20 och 45 procent av baljväxtandelen. Ska valens liggtid vara längre än två år blir därför slutsatsen att välja en blandning med en liten röd- och vitklöverandel.

Tål kväve

Röd- och vitklöver konkurreras lätt ut av gräsen när kvävegivan blir för stor. Lusern som är etablerad tål kväve bättre och man

kan gödsla med relativt hög kvävegiva med bibehållen stor lusernandel. Det gör den intressant när man vill öka baljväxtandelen i vallen. Sänk gärna kvävegivan första vallåret för att säkra etableringen. För fullt utnyttjad kvävefixering krävs förstås en moderat kvävegiva.

Ymp och ogräs

Jämfört med etablering av andra vallbaljväxter är det två saker man bör tänka på. Blålusern fixerar kväve med hjälp av en egen bakterie och ympning med bakterien kan vara helt avgörande för att få lusernen att trivas. I blandningar som säljs av Lantmännen och Svenska foder är lusernfröet torrympat. Fråga vid köp.

Viktigt nummer två är en skonsam ogräsbekämpning. De kemiska alternativ vi i dagsläget har vid insädd är:
 - 1 tablett Express 50 T (ca 65 kr/ha)
 - 10-15 g Gratil och 0,6 l. MCPA 750 i blandning, inget vätningsmedel (150-195 kr/ha)
 - 1,15 Basagran SG och olja (ca 970 kr/ha)
 Basagran SG är det skonsammaste men också det dyraste och smalaste alternativet. Allra billigast och skonsammast är sådd i renbestånd eller i helsäd då ogräset bekämpas med slätter eller putsning. ■

TEXT: PERNILLA KVARMO
pernilla.kvarmo@hushallningssallskapet.se
 OCH LINDA AF GEIJERSTAM
linda.af.geijerstam@hushallningssallskapet.se
 HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET RÅDGIVNING AGRI AB

SLUTSATS

Lusern klarar kvävegödning bättre än klöver vilket gör den intressant om baljväxtandelen i vallen ska ökas, till exempel på gårdar med mycket majsensilage. Även den höga avkastningspotentialen och uthålligheten gör den till en prisvärd komponent i vallen på marker där den trivs

PLUS

Snabb återväxt, hög skörd, uthållig där den trivs, mycket torktålig, kvävefixerande, klarar kvävegödning bättre än röd- och vitklöver.

MINUS

Högt fiberinnehåll, lågt sockerinnehåll, känslig för pH under 6, långsam etablering, tål inte stående vatten.

Mellan 15 och 50 procent lusern i marknadsblandningarna

	LANTMÄNNEN / KALMAR LANTMÄN						SVENSKA FODER		
	Rörsvingel Lusern	Kalmarsund Öland	Kalmarsund Gute	Kalmarsund Swing	Allround Gute	Kalmarsund Lusern	Viken ett	SF Lusern	SF Hansa
Engelskt rajgräs				10				10	
Rajsvingel						15	30		20
Timotej				25	30	25	33	10	
Rörsvingel/Hundäxing	50	20	60	40		22		30	35
Ängssvingel		30			30		10		
Röd- och vitklöver		10 (r)		10 (r)	20 (r)	8 (r)	10 (r)	8 (r) 4 (v)	10 (r)
Lusern	50	40	40	40	25	25	25	15	25

Lusern erbjuds av ett flertal fröleverantörer. Tabellen visar lusernblandningar från Lantmännen och Svenska foder. De moderna blandningarna innehåller betydligt mindre lusern än vad de gamla försöken visade gav bäst skörd. Med mindre lusern i blandningen kan man troligen undvika att få för mycket baljväxt i vallen och risken blir lägre vid osäker etablering. Baljväxtfrö är dyrare än gräsfrö.